

tale jezične ženske, „a zaupati mu ni! Kar ni prej znal, se je naučil zdaj med tatovi in razbojniki. — Torej je boljše, da se ga varujemo! Če pa kdo res verjame, da je popolnoma nedolžen, naj le opazuje Nacetovo vedenje! Kako varno in bojazljivo se vedno ozira na vse strani, kot da bi se bal zasledovalcev. In kako se vstraši, ako kdo stopi nenadoma pridenj! Noben človek, ki ima dobro vest, ni tako bojazljiv kakor ta Nace, in nihče nima tako bodečega, tako zvitega pogleda!“

Zaničevan je hodil Nace okoli, ne da bi mogel začeti kaj resnega. Če ga je srečal kak znanec, se mu je sam izognil, da ga ne bi morda razjezil. O svojem psu pa je mislil, da to ni tako potrebno. Ko mu je nekdaž skočil za vrat, je snel staro puško s stene in ga vstrelil. Ko je gledal hudobno zver, ki se je valjala na tleh, je mislil, da je sedaj res to, za kar ga smatrajo, hudodelnik in pa morilec! . . .

In česar ni storil, odkar se je povrnil v vas, je storil zdaj. Tiho je šel v cerkev, stopil v najtemnejši kot, pokleknil in molil. Naposled se je podal domov; s povešeno glavo, kakor je bila njegova navada, je stopal po stezi. Kmalu je zaslišal korake. Proti njemu je prihajala kaj čudna človeška dvojica. Kmetica z lepim, snanim robcem v roki, a poleg nje smešen pritlikovec.

Nace se je stresel. Spoznal ju je, Franico in Josipa! Torej omožila se je z Josipom?! . . . No, saj je bila pokorna hči, pa tudi trgovčeve njive in polja so ležale ravno poleg Češnikovih.

Tudi Franica in Josip sta ga spoznala, a nista se mu več mogla umakniti.

Nace ju je moško pogledal; ko sta prišla bližje, je snel klobuk z glave, a reči ni mogel ni besedice.

Ošabno mu je pokimal Josip, in njegova mlada soproga je hitro pogledala na drugo stran, da bi si obrišala solze, kakor je mislil Nace, v resnici pa le zato, ker se je sramovala, da je nekdaž ljubila tega revnega, bolnega mladeniča.

Resno jo je pogledal in korakal dalje. — — —

* * *

Noč je bila, tiha, krasna noč. Kresnice so letale po zraku, cvetlice so duhtele, in mesec je razlival svoj srebrni soj črez molčečo pokrajino. Zaupno je namežikaval Nacetu in se mu smehljal, veliko prijaznejše nego Franica in Josip pred tremi dnevi. A ta se ni zmenil za to krasoto. Po glavi so mu rojile žalobne misli . . .

Kako je ljubil Franico, a ta ga je vendar zapustila in vzela Josipa! . . . Po krivem je pretrpel pet let v ječi; potem se je vrnil, ko se je doznala njegova nedolžnost. Pa kaj, ljudje vendar mislijo, da je on požigalec! Kaj mu hoče svoboda, ko ga ljudje ne marajo, ko ga zaničujejo! . . . Vsi beže pred njim, vsi se ga bojé . . . On pa naj bi to prenašal? . . . Ne! . . .

Drugi dan ni bilo Naceta nikjer; šel je čez noč po sveti, nihče ne ve ne kod ne kam . . .

Življenje in sèn.

Sen sem sanjal v nočnem mraki,
Da sem šetal po vrtéh,
Da sem pri stopinji vsaki
Zrl rumen zlatnik na tleh.

Skrbno bral sem jih po poti
Skrbno vpraševal se vmes,
Ali sanja me le moti
Ali je, kar vidim, res.

„Vse resnica, vse resnica“
Živi sèn mi je legal. —
Prebudi me v sobi tica —
In prevaro sem spoznal.

Višje dekliške šole.*)

Spisala Danica.

Die Cultur der Intelligenz nach allen Richtungen ist nicht zu tadeln, aber sie darf nicht das höchste, nicht das letzte Ziel sein. Auf Tüchtigkeit im Berufe, Charakter im Leben, darauf — und darauf allein kommt zuletzt alles an.

Friedrich Wilhelm III.

Še pred nedavnim časom je bilo obče razširjeno mnenje, da ženski popolnem zadostuje, če zna le nekoliko čitati, pisati in računati. Na daljno izobrazbo njene inteligence še nihče mislil ni. No, to se je hvala Bogu v novjšem času izpremenilo. Vsaj merodajni faktorji so dandanes prepričani, da treba tudi ženski vsestranske duševne izobrazbe, če prav se nahajajo v kompaktni masi ljudstva — dá celo ženstva samega dostikrat še prav srednjeveški nazori. — Spoznalo se je, da more le inteligentna, omikana mati vzgojiti inteligentne otroke, da je le od žene, in le od žene same odvisen značaj obitelji. Mož fin in naobražen, vezan na prosto in nevedno žensko bode imel tudi prosto obitelj. Nasprotno pa bode vedela fina, inteligentna žena dati svoji obitelji vedno tudi fino izobrazbo, naj si bode njen mož tudi neomikanec, surovež. Zato je pa v povzdigo splošne omike tudi neobhodno potrebno, da se probudi ženstvo iz nevednosti, iz apatije, v koji je dremalo stoletja in stoletja. V to svrho so se dekliške šole že zdatno zboljšale. Snovale so se in snujejo se še vedno tako zvane višje dekliške šole. Saj že skoraj ni večjega mesta, ki se ne bi ponašalo s takim zavodom. Na vitez je to res prav lepo in mora vsakega prijatelja napredka tudi srčno veseliti. Trezni in kritični opazovalec pa bode kmalo spoznal, da je na zunanje lepo rudeče jabolko v sredini piškavo.

Navadno se trdi, da višja dekliška šola nima namena vzgajati za kak poklic; ona hoče podati deklicam le splošne omike. Prosim le malo pozornosti in spoznati mora vsakdo, da je to zmota, in baš ta zmota je kriva, da zgrešijo vse te šole svoj pravi namen. Matere, ki po-

*) S tem spisom se sicer ne vjemamo povsem, vendar priznavamo, da je v njem mnogo zdravih misli. (Op. ur.)

šiljaje svoje hčerke v višjo dekliško šolo, pač ne mislijo, da si bodo morale s kakim praktičnim poklicom služiti vsakdanjega kruha, pač pa upa vsaka mati, videti svojo hčer nekda kot gospodinj in — mater. Ali pa ni to tudi poklic in sicer poklic, za kojega je ženska že od narave same izbrana in določena? In k temu poklicu bi morale baš vzgajati višje dekliške šole. A vendar ne misli nihče pri vzgoji na ta važni faktor; da, skoraj bi rekla, da se bojijo deklicam govoriti o gospodinjstvih in materinih dolžnostih, ker bi bilo to — nemoralno.

Oglejmo si tedaj delovanje teh šol nekoliko natančneje. Učni načrt je pač jako mnogostransk. Učijo se tukaj vsi možni in nemožni predmeti: besediči se v vseh modernih jezikih, toda vse se dogaja nekako površno, brez vse resnobe, no, saj so same deklice, kojim ni treba vglobiti se v resne študije. Samo da imajo površni pojem o vedah, da jim ni treba do cela molčati, če se sproži v društvu kedaj kako znanstveno vprašanje. Da se pa pospešuje s to površnostjo plitvost značaja, da se pospešuje lahkomišelnost in vihravost, h koji je ženski spol itak le preveč nagnjen, tega ne pomisli nobeden naših slavnih pedagogov. Da, še celo disciplina se dostikrat popolnem zanemarja, meneč, da je pri deklicah prav odveč. Saj lahko opazujemo učitelje srednjih šol, pred kojimi v gimnaziji ali na realki vse trepeče; ko stopijo v dekliško šolo, pa še svoje lastne besede ne slišijo, tak nemir je v razredu. A oni to hladnokrvno poslušajo — saj so tu le pri deklicah! „Šola brez discipline mi je mlin brez vode“, pravi Komenski. Prav taki mlini so v obče naše dekliške šole.

A kaj je posledica tega? Deklice zapuščajo šolo, z raznovrstnim znanjem brez vsega reda, brez vse sisteme, kojega ne vedo nikjer in nikdar porabiti, in kojega navadno tudi pozabijo, kakor hitro so se zaprle šolska vrata za njimi. Njihov duh je ostal plitev in nedostopen višjemu duševnemu užitku, a značaj, ki se jim ni mogel izvežbati v tej neredni šoli, se jim tudi pozneje v življenji ne vtrdi. Pred seboj vidimo pravo moderno damo, ki išče ves svoj blagor le v lepih oblekah, v nakitih in zabavah.

Koliko bolje bi pač bilo, da se tudi v dekliških šolah resno in temeljito poučuje, da se i red strogo vzdržuje! Kaj nam pa hasne tolika obilica predmetov, a obdelanih tako površno! Poslušajmo rajši kaj pravi slavni pedagog Diesterweg: Es fruchtet mehr, einen und denselben Gegenstand von zehn Seiten anzusehen, als zehn verschiedene Gegenstände von einer Seite. Nicht in der Summe des Wissens liegt die Bildung, sondern in der vollständigen Durchschauung und fertigen Handhabung alles dessen, was man weiss. Te besede naj bi se uvaževale tudi v dekliških šolah.

Povdarjala sem uže, da deklice, obiskujoče višje dekliške šole, navadno ne mislijo na poklic, s kojim bi se prehranjevale. Dovršivšim svoje „študije“ jim je jedina zadača čakati — moža. K večjemu, da se uči ta ali ona, ki še ni preveč „vzvišena“ za to, kuhati in zdaj misli, da je popolnem pripravljena za spolnjevanje vseh težavnih dolžnosti gospodinj in matere. — Kako pravi Stritar?

„Lepa, imenitna, a tudi težavna je naloga zakonske žene. Blagor možu, kateremu je sreča naklonila dobro ženo, katera izpolnjuje svoje dolžnosti, kakor on svoje, lajša in slajša mu življenje, gladi mu življenja pota, če mu jih tudi s cveticami ne nasiplje“. A kako malo sposobne so naše zakonske kandidatinje za ta posel! Večina deklet stopi v zakonski stan, a nima ne pojma o svetosti in važnosti materinstva, o reji in vzgoji otrok. Seveda, saj se smatra že imenovanje takih stvari vpričo mladih deklet za nemoralno. In vendar hočejo postati vse soproge — matere. Nikomur ne bode pač prišlo na um rediti živino, če nima nobenega pojma o živinski reji, vsakdo se boji materialne škode ter poizveduje, še predno prične s trupolnim delom. Ali deco odrežati in vzgajati se upa vsakdo, brez vsake priprave. Ali res ne veste, matere, koliko dolžnosti vam naklada rojstvo nežnega bitja, da se lotite s tako naivno nevednostjo svoje zadače? Pač res, za vsak stan se zahtevajo izurjene podučene moči, le matere tavajo po temi ter se priuče še le polagoma v praksi na škodo svoje lastne dece.

Komu pa naj bi šlo, poučevati deklice o dolžnostih svojega prihodnjega poklica? Gotovo le višjim dekliškim šolam. Zakaj bi se pa ne določile v višjih razredih — seveda le v višjih — ure, v kojih bi se razpravljalo o teh velevažnih stvareh? Naj bi se vendar enkrat spoznalo, da vednost sama ob sebi še ni nemoralna. Sicer pa tudi ne umejem, kaj bi bilo tako nedostojnega, govoriti z mladim dekletom o postrežbi malega deteta, ki je vendar še zgolj nedolžnost in čistost. Sploh se mi pa vidi vsakako bolj moralno, če govori zrela, resna učiteljica s svojimi učenkami v dostojni obliki o tajnostih človeškega rojstva, nego pa če proizvedujejo same med seboj na način, ki ne zadostuje vedno potrebni dostojnosti, a proizvedujejo gotovo! Posledice takega skrivnega proizvedovanja od malo kompetentne strani bodo umevne vsakemu psihologu. Kako lahko si izbriše na ta način nežni metulček prašek s kril! A kedo je temu kriv? Nihče drugi nego ta nesramna premod ost, ki gleda le na zunanjo obliko, a za to, kar se dogaja na skritem, se dalje ne briga. Do voljeno je vse, samo da ni očito! In to imenujejo dandanes moralnost!

Moj nasvet je tedaj ta. Določile naj bi se ure, v kojih bi se predavalo tudi o psihologiji, zlasti otroški, o pedagogiki in specijelno o domači vzgoji. Združil naj bi se z dekliško šolo tudi otroški vrt, da bi imele deklice priliklo tudi praktično občeovati z otročiči. Razpravljalo naj bi se pa tudi nekoliko več kakor je obično o ženski anatomiji, o higijeni, o otroški reji i. t. d. Da bi morala take predmete poučevati le ženska, je samo ob sebi umevno. Samo na ta način bi nam višje dekliške šole vzgajale deklice, vsestransko omikane, a tudi v vsem sposobne za njihov prihodnji poklic kot skrbne matere in soproge.

Če bode nadalje skrbela šola z resnobno vsestransko obravnavo raznih šolskih predmetov za trdno znanstveno podlago, na koji si učenke lahko same popolnjujejo svojo izobrazbo, če bode vzbujala v teh učenkah ljubezen do duševnega delovanja, če jih bode vedela prepričati, da

smoter človeškega življenja ne tiči v svilnatih krilih in zlatem nakitu, marveč v marljivem delovanju sploh, naj si bode že kot mati v svoji obitelji ali pa v kakem drugem poklicu, potem se izgubi tudi tista bezbrižnost in vihravost iz ženskega značaja, koje — žal — danes še tolikokrat opazujemo. Pa tudi stan starih devic, dandanes toli zaničevan, ne bode več strašilo našemu ženstvu, če bodo spoznale, da ženska, ki se ni omožila, še ni zgrešila smoter svojega življenja. — Žena bode postala vredna vrstnica in tovarišica značajnemu in omiknemu možu.

(Opozarjam tukaj cenjene svoje čitateljice in čitatelje, da s tem spisom nikakor ne nameravam kreniti ljubljanske v. d. šole, koje delovanja še nisem imela prav nobene prilike opazovati. Govorila sem tu-le po vsem splošno.)

Otožnost.

Nad jezerom megla leži,
Oj megla težka, siva,
Na nebu solnčece zlato
Pa za oblak se skriva.

Ves svet otožen se mi zdi
Brez solnčnega žarenja,
Kot ti, občutno si srce
Brez sreče — hrepenja.

Kristina.

Naše devojke.

Ženska naobrazba in zakon.

V krasnem članku, katerega je napisal v „Figaro“ znani socijolog Hugo Le Rous, trdi pisatelj, da je zakon čedalje manj baš radi ženske naobrazbe; ker višja ženska naobrazba sedanjega časa vpliva na dekleta, da postajajo vedno izbiričnejša v iskanji moža, ona so mnogo bolj izbirična, nego so bile naše babice in naše matere.

Ako vzamemo za izgled gledališče, kakor pravo zrcalo vsake dobe, pravi Le Roux, da se je dekle, kakoršno je slikal Scribe ali Molière ter drugi njihovi vrstniki zaljubljalo na prvi hip, na en pogled, na en smehljaj, saj je ona gledala mnogo bolj na moževe fizične prednosti nego na moralne njegove lastnosti in te zveze, v katerih je žena smatrala svojega izvoljenca za bitje višje od nje, bile so skoro vedno srečne zveze.

Resna in popolna naobrazba, katere so sedaj devojke deležne, daje jim prilike, da lahko same zase skrbijo, ne zadovoljujejo se tedaj s prvim, ki jim prihaja na pot; ne hodijo strastno in hrepeneče na možki lov. Nekedaj je mož bil dober, da je le dajal kruha in strehe, če je bilo ženino srce zanj tudi popolnoma tuje.

Nekdanje matere napravljale so iz svojih hčera le pridne gospodinje, dobre matere ali pa so jim dovoljevale le toliko izobrazbo, one izobrazbe lahke in površne,

vsled katere so se lehkotno gibale v družbi. Sedaj pa mora že mlado dekletce, ki hodi še v ljudsko šolo, poslušati svojo mater, ki ji ponavlja: „Uči se pridno, ako hočeš nekedaj zadostovati sama sebi.“ „Možila se bodem kakor si se ti in ne skrbi li oče za vse?“ Ali mati ji ugovarja, da zakoni pešajo in ko ona doraste, morda jih celó ne bode več.

Tako raste dekletce ter se uči sè stalno mislijo, da si mora vstvariti samostojnost, da si mora pridobiti diplomo, s katero se ji odpro razna pota do raznih služb. In ona ista deklica, katere se mož tako boji, boječ da mu v zakonu vzame svobodo, ona ista deklica kaže se mu sedaj še strašnejša. V trgovinah, v zavarovalnih družbah, v poštinih in telegrafskih uradih mu je nevarna konkurentinja in prav v ničem ni nižja od njega ni v delavnosti ni v zmožnosti.

In ker je bila žena do sedaj vajena živeti od tega, kar si je zaslužila z iglo, zadovoljuje se tudi v službah z bolj skromno plačo. In evo, ta boj za obstanek že tako hud v sedanjem stoletju, postruje se za moža še bolj vsled tega tekmovanja. Ne samo, da se oddajajo ženskim ona mesta, do katerih je imel nekdanj pravico on sam, mora še čestokrat poslušati svojega načelnika, ki mu odgovarja srdito, ako ga prosi povišanja plače: „Kaj zahtevate? Kakova ženska mi naredi isto delo za četrtno onega plačila, kakoršno zahtevate vi.“

Tu pa se mora mož biti na svoje prsi ter reči: „Mea culpa“. Sedanji, deloma opravičeni egoizem moderne življenja, ki teži za rafiniranimi ugodnostmi, plaši moža pred zakonom in rodbino.

Vsa ona dekleta, ki prežive vse dolge dneve zaprte v uradih in gledajo, kako gineva njihova lepa mladost med številkami in knjigami, obsojene na delo čestokrat tako suhoparno in enolično, rade bi živele in izpolnjevale one dolžnosti, h katerim je zove že njihova narava. In ženska naobrazba, ki je za moža nevarno orožje v neomoženi ženski, skrha se sama od sebe, ako postane last soproge; soproga bode rabila svojo naobrazbo le v prid svojega tovariša, bode mu modra svetovalka, plemenita navdihalka, vestna in pametna odgojiteljica svojih otrok.

Priobčila Marica.

Galerija ženskih slik.

Beleži Kamnoselski.

I.

„Gospa Marjeta.“

Čemu bi dalje skrival? — —

Ne! Idi, tiha tajnost, v glasni, beli svet in razodevaj, kar skriva globoka tema moje duše . . . da, v moje duše, mojega spomina dolgem, tamnem koridoru je vrsta slik, katere je obesil notri čas, čuvaj skrivnostne galerije v dobi dolgih, davnih let. In vse te slike, veruj, draga čitateljica, niso mrtve fantazije, ne, one dihaajo življenje, kajti podobe so bitij, ki so z mojim življenjem